

DIAPLAN - Integrerede og dialogbaserede planprojekter i kulturlandskabet

– et program for videnopbygning, metodeudvikling og læring i den kommunale planlægning

Hovedidé og indhold

Hovedformålet med DIAPLAN er at bidrage til udvikling af nye modeller for kulturlandskabets forvaltning og planlægning i kommunalt/regionalt regi. Med 'modeller' menes både konkrete forslag til projektløsninger og metoder til udformning og gennemførelse af disse, herunder metoder til inddragelse af ejere og brugere. DIAPLAN er inspireret af de gode erfaringer fra Plan09-programmet. Fokus i DIAPLAN er dog ikke så meget kommuneplanlægningen som helhed, men snarere gennemførelse af større, integrerede projekter som del af den løbende planlægning og forvaltning i det åbne land, herunder projekter som indgår i implementeringen af nationale programmer.

Sådanne modeller kunne f.eks. omhandle:

- Bygningsarkitekturen og bebyggelsesstrukturen omkring landsbygrænsen (selve landsbygrænsens visuelle udtryk, landsbyens indgange, nye udstykningsmuligheder og -begrænsninger mv.)
- Landsbyens sammenhæng med det omgivende landskab (rekreativ adgang, lokale skov- og naturområder, boligudbygning, landsbyens karakter og afgræsning)
- Bevaring og udvikling af bebyggelsesmønstre i landskabet (strukturer knyttet til tidligere stjerne, blok- og randudstyknings, husmandsudstyknings, nye fritidsbrugsudstyknings mv.)
- Ådales benyttelse og beskyttelse (rekreativ adgang og støttepunkter for friluftslivet, genopretning af vandløb og vådområder, pleje af enge, energiafgrøder mv.)
- Erhvervslandbrugets fremtid i det multifunktionelle landskab (bygninger, markstrukturer, intern infrastruktur mv.)
- Forbedring af naturindhold og rekreative færdselsmuligheder samt styrkelse af landskabskarakteren i det intensive landbrugslandskab
- Forvaltning af større sammenhængende fredninger, NATURA 2000 områder, vandområder og andre særlig områder (statusvurdering, handlingsplan for engangstiltag, overvågningsplan, formidling mv.)
- Indretning og løbende udbygning af grønne korridorer imellem større naturområder - til spredning af planter- og dyr og til forbedring af rekreative forbindelser)

Sådanne projekter udgør DIAPLANs udgangspunkt, og hver især rummer de relative store krav til tværfaglig viden og nye udfordringer med hensyn til borgerdeltagelse, projektløsning og løbende forvaltning. Som beskrevet nedenfor i baggrundsafsnittet udløser de aktuelle ændringer af forvaltning og lovgivning et stort behov for videnopbygning og metodeudvikling, og det er på den baggrund der ses perspektiverne i et sådant program. De enkelte projekter gennemføres som udviklingsprojekter, hvor der foruden de konkrete 'løsningsforslag' vil indgå perspektiver om metodeudvikling og læring.

Baggrund

Strukturreformen har betydet store forandringer indenfor den fysiske planlægning og natur- og landskabsforvaltningen. Kommunerne har fået hovedansvaret for planlægningen i det åbne land og for den offentlige natur- og landskabsforvaltning i det almindelige kulturlandskab. Dermed bliver kommuneplanlægningen central for både byen og det åbne land, hvilket giver gode muligheder for at integrere natur- og landskabsforvaltningen gennem den fysiske planlægning. Sammenlignet med regionplanlægningens overordnede karakter giver de nye vilkår også bedre muligheder for at arbejde med lokalområder (f.eks. afgrænsede landskaber, sogne, vandløbsoplande mv.) på en mere helhedsmæssig måde end tidligere. I relation til disse nye rammebetingelser for planlægningen er der behov for at udvikle 'modeller' for, hvordan forskellige plan- og forvaltningsopgaver kan løses – både med hensyn til indhold og proces.

Også udviklingen i Landdistriktsprogrammet under EU's Fælles Landbrugspolitik – først og fremmest i retning af mere områdeorienterede ordninger - giver ny faglige udfordringer for planlægningen og forvaltningen, ligesom implementeringen af NATURA 2000 og Vandrammedirektivet stiller nye krav om lokale 'indsatsplaner'.

Endelig rummer regeringens plan for 'Grøn vækst' en række mål og opgaver, som forudsætter udvikling af nye indsatser indenfor naturforvaltning og landbrugsproduktion med store konsekvenser for kulturlandskabet - indsatser som i vidt omfang indebærer aktiv medvirken af landmænd og andre interessenter i det åbne land.

Med baggrund i disse ændrede vilkår for planlægningen er ideen med DIAPLAN at bringe medarbejdere fra plan- og forvaltningspraksis i kommuner samt nøglepersoner fra regioner, miljøcentre og ministerier sammen med forskere, konsulenter, interesseorganisationer og borgere med det formål at udvikle modeller til løsning af de nye planopgaver samt effektivisere opbygningen af viden og erfaringer.

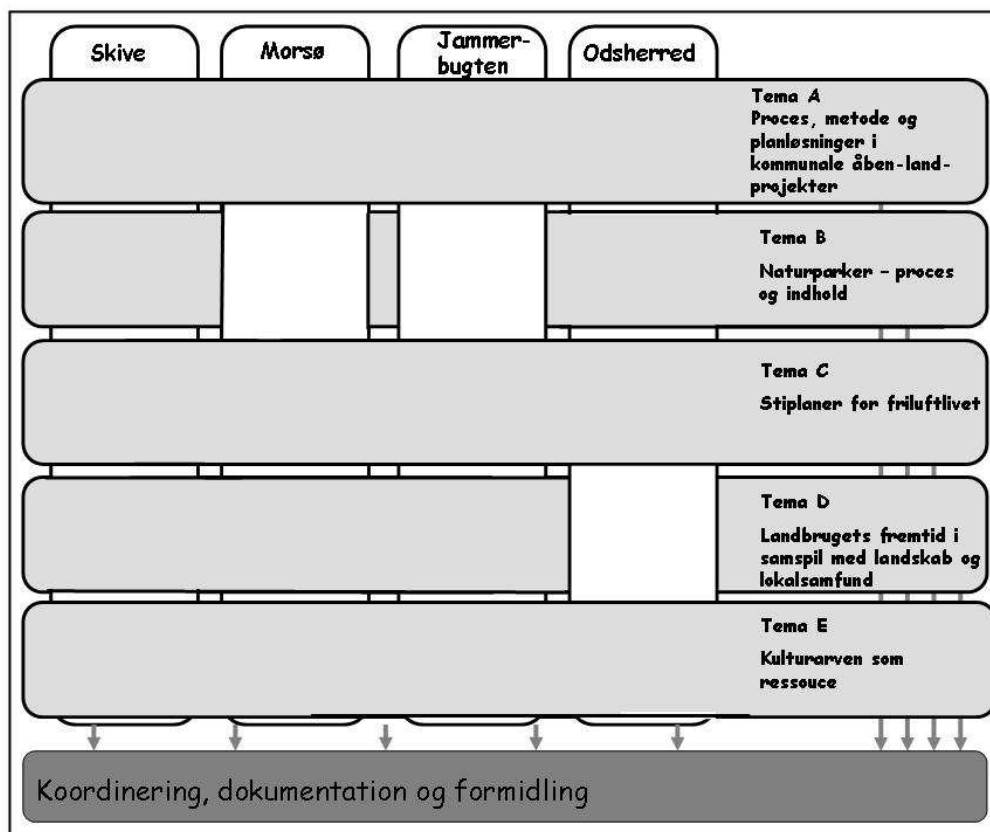
Organisering

Programmet som helhed organiseres fra Skov & Landskabs afdeling fra By- og Landskabsstudier og ledes af professor Jørgen Primdahl og lektor Lone Søderkvist Kristensen.

Det enkelte 'projekt' bliver initieret og ledet fra den pågældende kommune og projekterne udgør samlet DIAPLANs hovedindhold og outputs herfra er udgangspunkt for den løbende formidlingsindsats. Hvert projekt har formuleret en projektbeskrivelse med tilhørende budget og der er udpeget en medarbejder fra Skov & Landskab som 'programansvarlig' deltager i det enkelte projekt.

DIAPLAN organiseres som et netværk til understøtning af og indhøstning af erfaringer fra de deltagende projekter. I netværket indgår 5 forskellige, faglige temaer, der hver især indgår i de projekter, hvor det pågældende tema forekommer relevant, som illustreret

på figur 1. De enkelte temaer bliver ledet fra Skov & Landskab, med undtagelse af temaet 'Landbrugets fremtid' som bliver ledet af Videncentret for Landbrug.

Figur 1: Oversigt over den samlede opbygning af DIAPLAN. Som det fremgår af figuren, omfatter "naturparktemaet" to af projekterne, "landbrugstemaet" omfatter tre projekter, mens "plantemaet"; "stiplanlægning" og "kulturarvstemaet" er indeholdt i alle fire projekter.

Programmets formål og indhold

Medens de enkelte projekter hver især forfølger hvert sit praktiske formål med løsning af en konkret plan- og/eller forvaltningsopgave i det åbne land er DIAPLANs overordnede formål tværgående og rettet imod det åbne lands planlægning generelt med fokus på kommunernes opgaver.

Mere konkret er det for det første formålet at *understøtte* de deltagende projekter med følgende tiltag:

- Bidrage til forberedelsen med inspiration til proces og indhold i det enkelte projekt fra relevante ressourcepersoner
- Gennemførelse af forundersøgelser og introduktion til relevante metoder (fx historiske analyser, interviewundersøgelser, landskabskarakterkortlægning mv.)

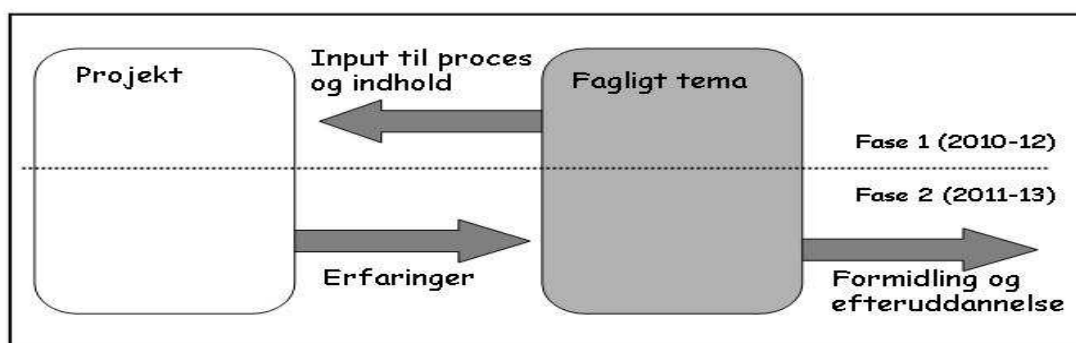
- Organisering af initiativer til borgerdeltagelse i det enkelte projekt samt bidrage med foredrag, ekskursioner, workshops, dialogmøder med et fagpanel nedsat til lejligheden mv.
- Organisering af workshops på tværs af projekterne omkring relevante temaer (fx om friluftsliv, kulturmiljø, plantninger i landskabet, kulturmiljø, naturgenopretning, landbrugsbyggeri, bioenergi, bosætning mv.)

For det andet indgår det som et ligeværdigt formål at bidrage til generel *videnopbygning, metodeudvikling og læring* indenfor planlægning og forvaltning i det åbne land. Dette sker først og fremmest gennem dokumentation, evaluering og formidling af de indhentede erfaringer med alle fagmiljøer involveret i planlægning og forvaltning i det åbne land som målgruppe, først og fremmest ansatte i de kommunale forvaltninger. Dette arbejde sker gennem:

- Opbygning og løbende vedligeholdelse af hjemmesiden www.diaplan.dk, hvor gennemførte arrangementer, projektresultater, publikationer og andet materiale gøres tilgængelig for alle
- Udsendelse af faglige publikationer baseret på projekterne
- Afholdelse af åbne faglige arrangementer med bidrag fra de gennemførte projekter
- Organisering og gennemførelse af efteruddannelsesaktiviteter og kurser i øvrigt med afsæt i projekterfaringer, herunder også i de læringsbehov som projektarbejdet har afdækket.

Formidlingen vil især være organiseret omkring DIAPLANs hjemmeside med links til indlæg i faglige tidsskrifter og andre medier. De indhøstede erfaringer samles i en bog til brug for studerende samt planlæggere, forvaltere og rådgivere.

DIAPLAN løber fra medio 2010 og frem til slutningen af 2013 med understøtning af projekterne koncentreret i den første halvdel og med den udadvendte formidling af erfaringerne koncentreret i de to sidste år som angivet på figur 2.

Figur 2. Programmets to dimensioner – input til projekterne og formidling af erfaringerne.

Finansiering og budget

De enkelte projekter gennemføres med egne budgetter og med projektansvaret placeret hos den pågældende kommune. DIAPLAN omfatter fire projekter som angivet nedenfor. Der foreligger færdige og underskrevne projektbeskrivelser fra de fire projekter, hvoraf det fremgår, at alle bidrager med aktive midler til selve programmet, i alt med 950.000 kr. Derudover lægger de fire kommuner egne midler i de enkelte projekter svarende til 3.915.000 kr.

DIAPLAN finansieres desuden med midler fra Realdania, Friluftsrådet, Videncentret for Landbrug og Region Sjælland. Endvidere bidrager forskere fra Syddansk Universitet (fra henholdsvis historie og kulturhistorie) og fra Skov & Landskab.

Det samlede budget er på i alt 8.949.000 kr., hvoraf 4.934.000 kr. indgår som aktive programmidler.

Projekter

Følgende projekter deltager i DIAPLAN:

1. Natur/landskabspark ved Sønderlem Vig og Flyndersø (Skive kommune)
2. Landskab og landsbyer i Morsø kommune (Morsø kommune)
3. Landbrugets fremtid i Jammerbugt kommune (Jammer Bugt kommune)
4. Geopark Odsherred – etablering af en Unesco godkendt 'geopark' omkring Odsherredbuerne (Odsherred kommune)